Математикадан Республикалық олимпиаданың аудандық кезеңі
2016 – 2017 оқу жылы.

Амангелді Садыков
Шығыс Қазақстан облысы Бородулиха ауданы Зубаир ауылы

1. Кез келген дөңес бесбұрыштың бес диагоналінің ішінен, олардан үшбұрыш құруға болатындай әрқашанда үшеуін таңдауға болатынын дәлелдеңіз.

2. Қосындыны табыңыз
$$S = \sin^6 1^\circ + \sin^6 2^\circ + \sin^6 3^\circ + \cdots + \sin^6 87^\circ + \sin^6 88^\circ + \sin^6 89^\circ.$$

3. Натурал сандар жиынында теңдеуді шеші $(m+1)! + (n+1)! = m^2n^2$.

11 сынып. I тур

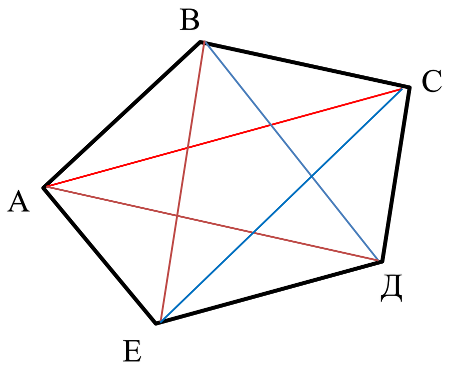

1 есеп. Шешуі: Бесбұрыштың бес диагоналі болады, оларды екі түске бояймыз. Олай болса, Дирихле принципі (m > nk) бойынша 5>2·2, ендеше бес диагоналінің ішінен (m = 5,k = 2) әрқашан үшбұрыш құруға болатындай үшеуін таңдауға болады. Яғни, $C_3^5 = \frac{5\cdot4\cdot3}{6} = 10$ тең үшбұрыш ішінен қабырғалары бір түске боялған бір үшбұрыш әрқашан табылады. АС + А Д > ВЕ, өйткені АВ + АЕ > ВЕ, ал АС > АВ және АД > АЕ.

2 есеп. Қосындыны табыңыз.

$S = \sin^6 1^0 + \sin^6 2^0 + \sin^6 3^0 \ldots + \sin^6 89^0$

Шешуі: $\sin 89^0 = \cos 1^0$, $\sin 88^0 = \cos 2^0$

$\sin^6 1^0 + \sin^6 2^0 + \sin^6 3^0 + \ldots + \sin^6 89^0 = (\sin^6 1^0 + \cos^6 1^0) + (\sin^6 2^0 + \cos^6 2^0) + \ldots +$

$+(\sin^6 44^0 + \cos^6 44^0) + \sin^6 45^0$

$\sin^6\alpha + \cos^6\alpha = 1 - 3\sin^2\alpha\cos^2\alpha$ формуласын пайдаланайық.

$(\sin^6 1^0 + \cos^6 1^0) + (\sin^6 2^0 + \cos^6 2^0) + \ldots +$

$(\sin^6 44^0 + \cos^6 44^0) + \sin^6 45^0 = 1 - 3\sin^2 1^0\cos^2 1^0 + 1 - 3\sin^2 2^0\cos^2 2^0 + \ldots + 1 -$

$- 3\sin^2 44^0\cos^2 44^0 + \sin^6 45^0 = 44 - 3(\sin^2 1^0 + \cos^2 1^0 + \sin^2 2^0\cos^2 2^0 + \ldots +$

$+\sin^2 44^0 \cos^2 44^0) + \sin^6 45^0 = 44 - 3((\sin^2 1^0\cos^2 1^0 + \sin^2 44^0\cos^2 44^0) + (\sin^2 2^0 \cos^2 2^0 +$

$+ \sin^2 43^0\cos^2 43^0) + \ldots + (\sin^2 22^0\cos^2 22^0 + \sin^2 23^0\cos^2 23^0)) + \sin^6 45^0$

Енді келесі теңдікті пайдаланайық

$\sin\alpha\cos\alpha + \sin(45 - \alpha) \cos(45 - \alpha))^2 - 2\sin\alpha\cos\alpha\sin(45 - \alpha) \cos(45 - \alpha)=0,25$

сонымен, $44 - 3((\sin 1^0\cos 1^0 + \sin 44^0\cos 44^0)^2 - 2 \sin 1^0\cos 1^0\sin 44^0\cos 44^0 + \ldots +$

$+ \sin 22^0\cos 22^0 + \sin 23^0\cos 23^0)^2 - 2\sin 22^0\cos 22^0\sin 23^0\cos 23^0) + \sin^6 45^0 =$

$= 44 - 3(0,25 + 0,25 + \ldots + 0,25) + \left(\frac{\sqrt{2}}{2}\right)^6 = 44 - 3\cdot 0,25\cdot 22 + 0,125 = 27,625$

Жауабы: 27,625

3 есеп. Шешуі:

$m! > m^4$ ($m \geq 7$) яғни $(m - 1)! > m^3$

енді $1\cdot 2\cdot 3\cdot\ldots\cdot(m - 2)(m - 1) > m^3$ екендігіне көз жеткізейік, ол үшін

$(m - 4)(m - 3)(m - 2)(m - 1) > m^3$ болатындығын көрсетсек жеткілікті

$m^3(m - 10) + 35m^2 - 50m + 24 > m^3$

$m^3(m - 10) > m^3$ $(m > 11)$. Ал, $35m^2 - 50m + 24 > 0$ кез келген m үшін оындалады. Сонда $m^3(m - 10) + 35m^2 - 50m + 24 > m^3$ $(m \geq 7)$. Демек, $m! > m^4$ ендеше, $(m + 1)! > m^4$ және $(n + 1)! > n^4$ $(m \geq 5, n \geq 5)$.

Осыдан, $(m + 1)! + (n + 1)! > m^4 + n^4 \geq 2m^2n^2 > m^2n^2$. Егерде есептің берілгеніне жүгінсек,онда келесі теңсіздікті аламыз. $(m + 1)! + (n + 1)! \geq m^2n^2$. Ендігі жағдайда m мен n–ң қандай мәндерінде теңдіктің орындалатындығын анықтайық. $(m + 1)! + (n + 1)! = m^2n^2$ $(1\leq m < 5, 1\leq n < 5)$

1) $m < n$ және $n = m + 1$ болсын делік.

$m = 1, n = 1+1$, $2! + 3! \neq 1^2 \cdot 2^2$

$m = 2, n = 2+1$ $3! + 4! \neq 2^2 \cdot 3^2$

m = 3, n = 3+1   4! + 5! = $3^2 \cdot 4^2$ демек, m = 3, n = 4

2) $m \geq n$, m = n + 1 жағдайында m = 4, n = 3. m = n болғанда $2(m + 1)! = m^4 \Rightarrow$ $\frac{(m+1)!}{m^4} = \frac{1}{2}$ бұлай болуы мүмкін емес, өйткені $(m + 1)! > m^4$ $(m \geq 5)$

Жауабы: (3;4), (4;3)

11 сынып

2 тур

4. $x^2 + y^2$, $x^3 + y^3$ және $x^4 + y^4$ сандары рационал екені белгілі. $x + y$ саны міндетті түрде рационал бола ма?

5. ABC үшбұрышы ω шеңберіне іштей сызылған. Осы шеңбердің AD хордасы ABC үшбұрышының биссектрисасы болады және BC кесіндісін L нүктесінде қияды. ω шеңберінің DE хордасы AC қабырғасына перпендикуляр және оны K нүктесінде қияды. Егер $\frac{BL}{LC} = \frac{1}{2}$ болса, онда $\frac{AK}{KC}$ қатынасын табыңыз.

6. Бүкіл $x, y \in \mathbb{R}, y \neq 0$ үшін
$$yf\left(\frac{f(x)}{y} + 1\right) = x + f(y)$$
қатынасын қанағаттандыратын барлық $f: \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ функциясын табыңыз.

4 есеп. Шешуі: Есептің шешімін геометриялық тұрғыдан қарастырайық.

Мысал: Бірінші шеңбердің ұзындығы m см диаметрінің ұзындығы n см және екінші шеңбердің ұзындығы p см, ал диаметрі q см-ге тең болсын делік.

(m,n,p,q ∈ Q)

1) 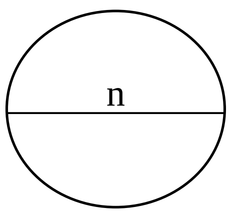

2) 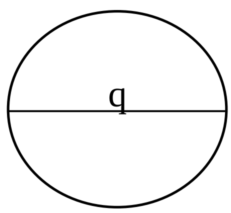

$x = \frac{m}{n}$ және $y = \frac{p}{q}$ деп белгілейік, сонда

$x^2 + y^2 = \frac{m^2}{n^2} + \frac{p^2}{q^2} = \frac{a}{b}$ - рационал сан

$x^3 + y^3 = \frac{m^3}{n^3} + \frac{p^3}{q^3} = \frac{c}{d}$ - иррационал сан

$x^4 + y^4 = \frac{m^4}{n^4} + \frac{p^4}{q^4} = \frac{R}{l}$ - рационал сан

бірақ, $x + y = \frac{m}{n} + \frac{p}{q}$ рационал сан емес, өйткені

$\frac{m}{n} = \pi$ және $\frac{p}{q} = \pi$ болады, ал π – рационал сан емес, ендше $x + y = 2\pi$ рационал сан емес

Жауабы: міндетті емес

5 есеп. **І тәсіл. (Косинустар теоремасын қолдану) Шешуі:**

1) $\angle$ВАД $= \angle$ САД $= \alpha$ делік. Сонда $\angle$ДВС $= \angle$ДСВ $= \alpha$ болады, өйткені бұл бұрыштар өз ара тең доғаларға тіреліп тұр. Бұдан Δ ВДС – ның тең бүйірлі екендігі шығады, яғни ВД = СД (1)

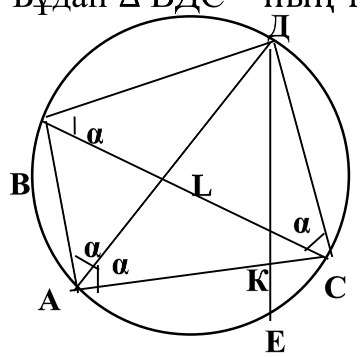

Биссектрисаның қасиеті бойынша

$\frac{AB}{AC} = \frac{BL}{LC}$ яғни $\frac{AB}{AC} = \frac{1}{2} \Rightarrow AC = 2AB$ (2)

2) ΔАДК – дан $\cos\alpha = \frac{АК}{АД}$

ΔАДВ және ΔАДС – дан АД^2 + АС^2 – 2АД$\cdot$ АС$\cos\alpha$ =

=АД^2 + АВ^2 – 2АД $\cdot$ АВ $\cos\alpha$

4АВ^2 − 4АВ$\cdot$АД $\cos\alpha$ = АВ^2 – 2АД $\cdot$ АВ $\cos\alpha$ ⇒АВ(3АВ – 2АД $\cos\alpha$)=0,

АВ≠0. Олай болса, 3АВ=2АД $\cos\alpha$ ⇒ $\cos\alpha = \frac{3АВ}{2АД} = \frac{АК}{АД} \Rightarrow \frac{3}{2}$ АВ = АК,

АВ = $\frac{1}{2}$ АС болғандықтан, АК = $\frac{3}{4}$ АС

3) КС = АС – АК болғандықтан, КС = АС – $\frac{3}{4}$ АС= $\frac{1}{4}$ АС

Сонымен, КС = $\frac{1}{4}$ АС, демек, $\frac{АК}{КС} = \frac{\frac{3}{4}АС}{\frac{1}{4}АС} = 3$

Жауабы: $\frac{АК}{КС}$ =3

ІІ тәсіл: (Косинустар және Птолемей теоремасын қолдану)

1) ВД = СД (1)

2) ΔВДС – дан косинустар теоремасы бойынша

$BC^2 = BД^2 + CД^2 - 2BД \cdot CД\cos(180 - 2\alpha) = 2CД^2 + 2CД^2 \cos 2\alpha = 2CД^2(1 + \cos 2\alpha)$

$\Rightarrow BC = 2CД\cos\alpha,\ \cos\alpha = \frac{BC}{2CД}$,

Ендеше , $\frac{BC}{2CД} = \frac{AK}{AД} \Rightarrow BC \cdot AД = 2CД \cdot AK$ (3)

3) Птолемей теоремасы бойынша $BC \cdot AД = AC \cdot BД + AB \cdot CД$ немесе
(1) және (2) теңдіктер бойынша $BC \cdot AД = 2AB \cdot CД + AB \cdot CД = 3AB \cdot CД$
(3) теңдік бойынша $2CД \cdot AK = 3AB \cdot CД = \frac{3}{2} AC \cdot CД \Rightarrow AK = \frac{3}{4} AC$

Әрі қарай I тәсілдегідей.

6 есеп. Шешуі: $yf\left(\frac{f(x)}{y} + 1\right) = x + f(y)$

1) $y = f(x)$ деп берілген қатынасқа қояйық

$f(x)f\left(\frac{f(x)}{f(x)} + 1\right) = x + f(f(x)) \Rightarrow 2f(x)f = x + f(f(x))$,осыдан

$f = \frac{x + f(f(x)}{2f(x)}$

2) $y = f(x) \Leftrightarrow x = f(y)$ деп қойсақ

$f(x)f\left(\frac{f(x)}{f(x)} + 1\right) = 2x \Rightarrow 2f(x)f = 2x$ бұдан $f = \frac{x}{f(x)}$

Жауабы: $\boldsymbol{f = \frac{x + f(f(x))}{2f(x)}}$, $\boldsymbol{f = \frac{x}{f(x)}}$ ***R→R***